

Obsah

Strana:

- 1 Kostel sv.Jakuba apoštola Většího v Ratenicích
- 7 Kostelní budova
- 8 Interiér kostela
- 10 Zvony
- 10 Kantori
- 11 Kostelníci, zvoníci, hrobaři
- 13 Železné krávy
- 14 Zádušní pole
- 14 Louky
- 20 Zádušní stodola
- 20 Prodej zádušního obilí
- 24 Zádušní louky
- 25b Pronájmy polí, pozemková renta
- 27 Finanční hospodáření
- 34 Fara
- 49 Po roce 1918
- 53 Prameny
- 54 Inventář ratenského kostela v r.1700
- 55 Opravy v kostele
- 60 Přehled řemeslníků z knihy kostelních účtů
- 61 Výše mezdi řemeslníků a dělníků při opravách ratenského kostela a příslušenství, historie ratenského kováře
- 62 Smlouva o pronájmu zádušních polí podle licitačního protokolu z 26.8.1795
- 63 Nájemní smlouvy z let 1795 a 1801, přehled nájemců
- 64 Zádušní pole podle josefského katastru - rok 1785

Kostel sv.Jakuba apoštola Většího v Ratenicích

Ratenský kostel byl asi založen v době rozšíření jakubského kultu v Čechách ve 13.-14. století. Kostel byl v podstatě soukromým majetkem zakladatele i rodů, i když byl připsán svatému, který však neměl na pozemský běh věcí žádný vliv. Výstavba kostela v sídle ratenských vládyků svědčí o rozvoji výrobních sil a upevnění jejich moci a růstu lidnatosti.

Poddaní byli povinni odvádět ke kostelu desátky. Na české země těživě doléhaly papežské desátky, vybírané v době vlády Karla IV. a Václava IV. V roce 1352 platili poddaní z Ratic vlo grošů pololetního desátkového poplatku. 1/ Desátky odváděli i v dalších letech. Roku 1367 20 grošů, v letech 1369, 1384, 1385, 1389 a 1405 po deseti groších.

Výše odváděného poplatku v blízkých farních obcích dává srovnání o zámožnosti jednotlivých církevních obročí: Vrbčany platily 30 gr., Tismice 10 gr., Žabonosy 30 gr., Planány 40 gr., Dobřichov 48 gr., Pňov 18 gr., Předhrádí 12 gr. a Velim 15 gr.

V roce 1386 vznikl spor o právo patronátní nad ratenským kostelem, ze kterého vyplývalo i právo podávat návrh na obsazení fary vhodným kandidátem a mít z této prezentace užitek. 2/

V pondělí 30. dubna 1386 požádal klerik Albert, syn Rejnarta z Ratěnic, advokáta pražské konsistoře mistra Konráda De Bracis, aby jej zastupoval a ucházel se pro něho o potvrzení na kostel v Ratěnicích. Klerika Alberta navrhovali patroni ratenského kostela Mikeš, řečený Vrbík z Tismic, Bleh z Peček, Rejnart a Václav z Ratěnic a Čeněk z Dobřeně.

Na dalším jednání, které proběhlo od 4. do 8. května 1386, odmítl generální vikář Kuneš z Třebovle kandidaturu Alberta a prohlásil jej za nevhodného kandidáta. Proto na téma jednání navrhl Vrbík z Tismic za kněze v Ratěnicích Petra, faráře z Budkova. Avšak ani tento návrh nebyl schválen.

Odpůrčí strana, kterou zastupoval prokurátor Ludvík z Drážďan, navrhla za kandidáta Mikuláše z Hradce. 3/ Z pramenů nemí patrno, kdo představoval odpůrčí stranu, která si osobovala právo prezentace. V soudních aktech je zapsáno celkem 7 přelíčení, při kterých bylo vyslechnuto 3 svědků.

✓ Konečně mezi 6. červencem - 17. červenec 1386 byl vynesen rozsudek, ve kterém bylo rozhodnuto, že "Rejnart z Ratěnic, Mikuláš, řečený Vrbík z Tismic, Václav, rovněž z Ratěnic, Bleh z Peček a Čeněk z Dobřeně, jsou v držení jak práva prezentovat kněze ke kostelu, tak i mít z této prezentace užitek, takže jejich kandidát bude ustanoven za kněze v Ratěnicích. Když byl rozsudek vyhlášen, prohlásil Mikuláš z Hradce, že se odvolá k papežské stolici. Jak toto odvolání dopadlo, prameny již neprozrazují.

Záznam pře o patronátní právo odkrývá pohled na materiální zainteresovanost patronů kostela na kádrovém obsazení fary. Příslušníci rodů, které měly majetek v Ratěnicích, doporučovaly za kandidáta svého člověka, kterého potřebovali zaopatřit.

Z doby vlády Václava IV. jsou zachována jména osob, které pocházely z Ratěnic a byly světícím biskupem Václavem Nikopolským vysvěceni na kněze:

Roku 1396 byl vysvěcen v klášteře sv. Anny na Újezdě pod Petřínem Pertold, syn Pertolda z Ratěnic, r. 1398 v témež klášteře Martin Ondřejův z Ratěnic, r. 1400 v kostele sv. Víta Jan Velislavův z Ratěnic. Ze sousední Sokolče byl r. 1412 vysvěcen na kněze v klášteře panny Marie u mostu Jiří Hynkův. 3/

V roce 1393 nastoupil za kněze ve Škvrnově Ctibor z Rstěnic po faráři Bohunkovi, který toho roku zemřel. Roku 1395 byl Ctibor z Ratěnic vysvěcen v břevnovském klášteře na podjáhna. Ctibor z Ratěnic je na kostele sv. Havla ve Škvrnově připomínán ještě roku 1407. 4, 5, 6/

V pohusitské době se hlásila okolní šlechta k památce Husově a přijímání podoboží. Na přelomu 15. a 16. století fara v Ratěnicích zanikla a kostel se stal filiálním, patřícím k dobřichovské kolaturové. Lze předpokládat, že se tak stalo v důsledku odchodu původního rytířského rodu z Ratěnic a rozdelením dvora mezi několik držitelů.

Další zmínka o kostele je z r. 1520, kdy patřily Ratěnice spolu s podacím kostelním Janu mladšímu Radimskému ze Slavkově 7/ a z roku 1524, kdy ve své závěti odkázala Eliška ze Střížkova m.j. podací kostelní v Ratěnicích svým vnukům Janovi a Burjanovi. 8/

V době Mikuláše Střely z Rokyc byl v roce 1588 v Cerhenicích ustaven sbor českých bratří, jejichž prvním správcem byl Pavel Černý až do své smrti 13. ledna 1605. Pavel Černý byl "člověk pracovitý a robotný, pro svou upřímnost od lidu i vrchnosti oplakaný." Byl těžce nemocen podagrou. Na kněze byl vysvěcen v českobratrském sboru ve Slavkově u Brna r. 1584. +/

Mikuláš Střela z Rokyc ve své závěti z 28.8.1592 vyjádřil přání, aby jeho synové vlo. nebo 12. roce věku byli vysláni na studie za hranice, "kde je dobré náboženství podoboží."

Jeho syn David Střela z Rokyc studoval na universitě v Norimberku, r. 1596–1597 v Basileji. 9/ Odtud se dostal do Francie a přes Rouen a Dieppe do Londýna. Dne 22. září 1598 se vrácel se svou družinou do přístavu, aby se nalodili a odjeli do Francie. David však těžce onemocněl a musel být převezen zpět do Londýna, kde ve velké horečce zemřel. 10/

Po Bílé hoře

Purkhart Střela z Rokyc se aktivně podílel na povstání české šlechty proti Habsburkům. Byl zvolen komisařem při 30. členné stavovské vládě a režátorem u zemských desek. Po bitvě na Bílé hoře byl 20.2.1621 zatčen a odsouzen ke ztrátě všeho jmění. Avšak 3.11.1622 byl odsouzen k manství s celým svým majetkem. Střela složil manorskou přísahu 30.6.1627, avšak ještě téhož roku zemřel. 11/

Císařským mandátem z 31.7.1627 bylo nařízeno všem osobám pánského a rytířského stavu, aby v šesti měsících přestoupili ke katolické víře. Avšak vdova po Purkhartu Střelovi z Rokyc, Sobina, rozená ze Vchynic a Tetova, ke katolické církvi nepřestoupila.

Proto jí reformační komise dopisem ze 7. září 1629 dala poslední termín k obrácení na katlickou víru do svátku sv. Václava. V té době měl přijmout svátost oltářní pod jedním způsobem a od hodnověrného svědka ukázat vysvědčení o vykonané zpovědi.

Na závěr dopisu reformační komise Sobině nezakrytě pothrozila: "...pokudž byste předce proto boží a jeho milosti císaře vili i naši nejlepší naději v bludách svých sektářských tvrdě zůstávati ráčili, před vyjitím téhož dne, / t.j. 28.9.1629/ jinam se odtud z toho J.M.C. dědičného království českého a všech zemí k němu vtělených pryč vystěhovati a do něho se nikdy více, leč opravdově katolická, navraceti neráčili." 12/

Pod touto hrozbou Sobina přestoupila na katolické náboženství a své děti v tomto náboženství vychovávala. Za účinné pomocí svých příbuzných a vlivných osob z katolické strany dosáhla toho, že statky Cerhenice, Libodřice a Štěpánov byly propuštěny z manství a opět zapsány do zemských desek. 13/ Sobina zemřela r. 1630 a byla pohřbena v dobrichovském kostele.

Po uzavření westfálského míru /23.10.1648/ odešli dne 20.12.1648 poslední Švédové z Kolína. Habsburkové spolu s církví si uvolnili ruce a pokračovali v obracení obyvatelstva ke katolické víře. Již v roce 1649 bylo uloženo hejtmanu kouřimského kraje, aby vojskem zajal a uvěznil evangelického kazatele, který kázal a přisluhoval na statku Pečky na Podblatí ke 400 poddaným. 14/

V roce 1650 bylo přísným patentem nařízeno vrchnostem, aby své poddané bez výjimky, buď domluvami, nebo přísnými prostředky přivedly do katolické církve. Napomáhat k tomu mělo vojsko, při jehož ubytování měli být nejvíce zatíženi nekatolíci. Podobně nařízeno všem vrchnostem, aby jejich úředníci do 3 měsíců přestoupili ke katolické církvi, anebo se ze země vystěhovali. Katolické fary měly být v 6 nedělích osazeny katolickými duchovními správci.

Vrchnosti měli sepsat všechny poddané s uvedením jejich víry a s uvedením důvodu, proč na jejich farách dosud není duchovní správce. Vilém Oldřich Střela z Rokyce, majitel cerhenského panství, dal zpracovat seznam všech osob na svém panství ve věku od 14 let. V seznamu bylo u každého jména uvedeno, zda je poddaný náboženství katolického či nekatolického a zda je či není naděje na obrácení na katolickou víru.

Vypracovaný seznam Vilém Oldřich Střela podepsal 22.6.1651. Z celkového počtu 119 osob, které jsou z cerhenského panství v seznamu zapsáni, bylo jen 35; 3% katolíků, ostatní byli nekatolíci. Dokonce z deseti lidí, které měl Střela "při své, osobě", byli 4 nekatolíci: pán Jiřík, mařtaliř Jiřík a Hans a pradlá Anna. Katolíky z okruhu jeho služebníků byli rytíř Adam Smolař z Rochova, jeho manželka Alena rozená z Elprtic, hofmistr Hans Hendrych Binding, komorník Pavel, kuchař Jan a písar Jiřík.

Největší podíl poddaných, které se podařilo obrátit na katolickou víru, byl mezi sedláky. Ze 6 sedláků je 5 katolíků. Nekatolíkem byl sedlák Martin Zběhlo z Radimku s manželkou Dorotou. Sedlák Pavel Borovička z Radimku byl sice katolíkem, ale jeho manželka Anna dosud ke katolickému náboženství nepřestoupila. Sedlák Šimon Kočí z Ratic byl rychtářem; v seznamu jsou i s manželkou uvedeni mezi katolíky, avšak jejich syn Vojtěch ve věku 13 let a Janek ve věku 15 let jsou nekatolíky.

Ze tří chalupníků je jeden katolík, z 8 zahradníků jsou jen 2 katolíci. Z řemeslníků, úředníků a podruhů a jejich manželek v počtu 15 osob je 6 katolíků. Z 38 lidí, kteří sloužili na panských dvorech v Cerhenicích a Raticích je jenom 9 katolíků.

Z celkového přehledu je zřejmé, že až do roku 1651 podlehli nátlaku především poddaní, kteří měli větší majetek. Tím byl menší jejich majetek, tím byl ~~menší~~^{větší} i podíl nekatolíků.

Nízký podíl katolíků na cerhenském panství a nekatolíci, kteří sloužili při osobě Viléma Oldřicha Střely z Rokyc mohou být svědectvím jeho určité náboženské tolerance i vlaznosti ke katolické víře. Hlavním důvodem této tolerance však byl důsledek třicetileté války, zejména úbytek obyvatelstva a snaha připoutat co nejvíce sloužících ke statku a poddaných k půdě.

Vilém Střela z Rokyc sii jistě uvědomoval, že církevní úřady budou s výsledky reformace na jeho panství zklamány. V závěru soupisu zdůvodňuje příčiny současného stavu:

"K tomu statku mému Cerhenickému náleží kostel ve vsi Dobřichové, kdež od mnoha let farář chován nebyl pro veliké způštění a scházení lidí, kromě ode tří let faráři byli, kteříž však s dovolením při tvrzi Cerhenské bydlívali. Nyní žádného zde faráře nemí, nebo se dostati nemůže. Prisluhuje někdy farář z městečka Sadský, platí se mu od služby. Ti kteříž předešle zde bývali, po ta tři léta, desátky a užitky z rolí farních a zahrady brávali a zdravu při mě mívali. Část desátků ale bylo dle starých rejster za dobrých let do 80. str. obilí, nyní mírněji přináší. Rolí farních jest 18. str. 14 věrtelů. Krov se nachází k těmuž záduší 9. Zádušních též jest částka, však co by jich bylo, pamětníci nejsou."

Též se nachází kostel filiální ve vsi Raticích založení sv. Jakuba. K těmuž záduší jest krov 5 kusů. Též něco na malé roli i dluhů." 15/

V důsledku útlaku sběhl v Raticích z chalupy Václav Krejša a jeho nástupce Martin Krejša přestoupil na katolickou víru. Za svého sběhlého předchůdce na chalupě byl však povinen platit vrchnosti úrok. Protože roku 1651 neměl peníze, byl nucen je odpracovat na panském statku. Krejšova chalupa byla v místě nynějšího domu číslo 13. +/ 17/

Roku 1650 bylo v Kouřimském kraji obsazeno faráři pouze 11 far, roku 1653 19 far, stat se tedy příslíš nezměnil. V Dobřichově byl r. 1648 farářem Jan Jakub Hriskiewicz, patrně polské národnosti a v r. 1650 Daniel Friedrich Rubeculus, nedávno vysvěcený na kněze. 16/Rubeculus se však na faře dlouho nezdržel a fara byla řadu let neobsazena. 16/

Za císaře Leopolda I. /1657-1705/ pronásledování nekatolíků poměkud ~~místním~~ polevilo. Listem z 30.5.1659 císař nařídil, aby v kraji Kouřimském a jiných krajích byly schůzky nekatolíků přetrhovány a zamezeny a fary opatřeny katolickými duchovními, kteří by lid v katolickém náboženství neustále vyučováli.

+// V seznamu uveden Martin Krejša /40/, manželka Anna /33/ jako katolíci, jejich 8 letá dcera Alžběta byla nekatoličkou.

V tomto období byla dobřichovská fara obsazena již stálými knězi. Na faru byl r. 1656 prezentován Kazimír Skalský. Po něm dostal faru r. 1661 Jiří Ignác Mšenský. Z doby tohoto faráře pochází nejstarší dobřichovská matrika, počínající rokem 1661. Farář Mšenský pobyl v Dobřichově do r. 1667, kdy se stal děkanem v Poděbradech. 18/

Obsazení dobřichovské fary stálými knězi mělo zřejmě hlavní vliv na převedení většiny obyvatel na katolickou víru. Značná část obyvatel se však nadále tajně scházela a vyznávala víru svých předků.

V letech 1705-1735 za vlády císaře Josefa I a Karla VI. byli nekatolíci opět krutě pronásledováni. Patentem z 29.1.1726 byly stanoveny kruté tresty. Každý poddaný, který vyznával jinou víru než katolickou, byl odsouzen na těžkou práci na dobu 1 roku. Jestliže sml. tento trest nepomohl, byli poddaní odsuzováni na galeje. Ti, kteří nebyli schopni veslování, měli být vymrskáni ze země a jejich statky osazeny katolickými poddanými. Tajní kazatelé a učitelé byli předáváni soudu k hrdelnímu řízení. Každý kupec, kraják, přezák, pláteník a poslové, kteří podloudně do země donášeli knihy, měli být popraveni mečem.

Nekatolíci, muži i ženy, byli žalařováni, trýzněni a mučeni. Jsou zprávy o tom, že mnozí poddaní, kteří byli ve vězení ukrutně benti, po svém propuštění uprchli ze země. Roku 1733 uprchl z radimského panství Pavel Dvořák do Sasku. 19/

V roce 1735 bylo na nátlak německých evangelických stavů kruté promásledování nekatolíků v Čechách poněkud zmírněno. Zejména byli z misionářské činnosti odvoláni jezuité, kteří byli zastánci i podněcovateli krutých trestů vůči nekatolíkům.

Zachovaly se zázhemy o nekatolících, kteří uprchli kolem roku 1735 z poděbradského panství: Jiří Pláček z Hořátky, Jan Zima z Hradištka, Jiřina Horáková z Jíkve, Tomáš Šafránek z Kostelní Lhoty, Václav Serbus a bratři Skřivánkové z Vrbové Lhoty, Václav Husák z Podmokel, Josef Serbus a Josef Veselý ze Sokolče, Matěj Turinský z Velenic.

Václav Serbus z Vrbové Lhoty uprchl se svým synem r. 1735 do Žitavy. Jeho manželka, i když vyznala katolickou víru, je nicméně podezřelá z hereze a budoucího útěku, protože přechovávala doma svého manžela po tři dny, když se vrátil z ciziny. Proto byla zadržena a dáma do vězení.

Jan Zima, poddaný císařského panství ze vsi Hradištka, patřící do sedské farnosti, uprchl do Myjav v nitranském komitátu, následuje tak svého bratra, který v Myjavě bydlel.

Tomáš Šafránek, sedlák z Kostelní Lhoty uprchl do Žitavy, avšak ještě téhož roku 1735 se navrátil a jak je ve spisech uvedeno, "přišel k rozumu". Jeho manželka, která za ním uprchla s tříletým děckem, zůstala ještě v Žitavě.

Josef Veselý ze Sokolče, když prchal 27. dubna 1735, byl se svou ženou Dorotou, dcerou Annou a třemi dětmi na cestě zadržen a vsazem do poděbradského vězení. Z vězení se mu podařilo uprchnout, avšak manželka s dětmi v něm zůstaly. Protože bylo nebezpečí, že její manželka s dětmi bude následovat, doporučovalo se děti od matky oddělit.

V roce 1735 též uprchl do nekatolických krajin i Josef Serbus ze Sokolče se svou ženou Kateřinou. Za ním uprchl jeho příbuzný Jakub Harapat, poddaný a podruh poděbradský, se svou

ženou Ludmilou a dítětem. K útěku byl údajně "sveden" Josefem Serbusem. 20/

Na cerhenském panství zanechalo svůj vliv učení českých bratří, kteří dbali o vzdělání a pěstovali chrámový zpěv, vyučovali řemesla. Dobřichovští faráři byli proto nuceni vyvinout velké úsilí, aby zvýšili svůj vliv na poddané a upevnili jejich vnitřní vztah ke katolické církvi.

Zejména v době působení Jana Václava Neupaura, který byl v Dobřichově farářem v letech 1687-1722 a za svou činnost byl vyznamenán důstojenstvím apoštolského protomotáře. Neupaur se snažil dát do pořádku ratenský kostel, doplnit jeho vnitřní vybavení, výzdobu a vylepšit bohoslužby zpěvem za doprovodu nových varhan. Návštěva kostela se měla stát pro věřící přitažlivější. Silně zakorzeněnou památku na Jana Husa nahrazoval novým českým svatým Janem Nepomuckým, jehož obraz daroval ratenskému kostelu cerhenský správce pánství.

V roce 1734 byl v Cerhenicích vystavěn kostel Jana Nepomuckého nákladem hraběnky Leopoldiny ze Sternberka. Kostel stojí na stráni vrchu "Beránek", kteréžto pojmenování podle Dr. Hellicha připomíná české bratry.

Pozornost církve byla zaměřena na vyhledávání a zabavení českých nekatolických knih poddaným. Dne 14.3.1752 vizitoval misionář páter Vít Santl v Cerhenicích ševce Vojtěcha Sojku a zabavil mu Špalíček Kašpara Motěšického, ukrytý ve střeše a Modlitby k přípravou k smrti Jana Tacitia, ukryté v posteli pod slámonou.

V roce 1771 přiznal svůj "těžký hřích" Jan Mirovský z Ratic, který měl u sebe doma a četl "kacířské" knihy. +/ V roce 1781, ještě před vydáním tolerančního patentu, bylo vedeno šetření s obecním pastýřem Janem Turkem z Ratic č. 12, týkající se zakázaných knih. Turkovi měl být stanoven sumární trest.

V květnu 1781 vydal císař Josef II. toleranční patent, kterým toleroval, ale nezrovnoprávňoval oba hlavní směry protestantismu, t.j. luteránské /augsburské vyznání/ a kalvínské /helvetské/. Katolické náboženství zůstalo nadále vládnoucím. Ti kteří chtěli vyznávat jiné náboženství než katolické, si své modlitebnyn museli postavit mimo hlavní ulice, nesměly být nápadné, nesměly mít zvonice. K tomu, aby vznikla nekatolická farnost, muselo se spojit loo rodin, nebo 500 osob.

V roce 1783 vznikla evangelická farnost ve Velimi, do které se hlásili i evangelíci z Ratic. V Raticích přistoupili po vydání tolerančního patentu k evangelické církvi:

Jam Volák, sedlák, č. 31,
Václav Müller, chalupník, č. 8,
František Svoboda, domkář, č. 24
Marie Heršová, domkářka, č. 57
(ze 490 obyvatel)

V roce 1800 byl evangelíkem Pavel Polanský, slouha v č. 19

Roku 1844 bylo v Cerhenicích 78 protestantských rodin a 1 isreelská, V r. 1900 bylo v obci 630 katolíků, 35 evangelíků a 1 židů, 1 bez vyznání, V r. 1921 bylo v obci 677 katolíků, 68 evangelíků, 51 českosl. vyznání, 6 izraelitů a 26 lidí bez vyznání.

Kostelní budova

Původní kostel byl zřejmě nevelký a měl jiný vnější i vnitřní vzhled než nynější. Nejstarší zachovanou částí stavby je hranočkovitá věž a k ní přiléhající loď a valeně podklenutá kruchta, vše stavěné zkamene. Na západní straně rohu lodi přiléhající k věži je zazděno obroušené žebro, pocházející patrně z okna starého kostela. Části opracovaných kamenů, pocházejících buď z kostela, anebo ze zbourané tvrze, jsou zazděny ve hřbitovní zdi, přístupné ze dvorka bývalé školy /nyní budova MNV/.

Do kostela byli pohřbívání příslušníci zdejších šlechtických rodin. Roku 1889 byl před kladením nové šamotové dlažby pod hlavním oltářem objeven otvor vedoucí do podzemní hrobky. Hrobka tehdy prozkoumána nebyla. Pod kruchtou byla objevena hrobka s náhrobním kamenem bez nápisu, v ní byly nalezeny tři dřevěné rakve, zcela prosté a ztrouchnivělé. Na postranici jedné rakve bylo znát namalované růže s listy. 21/

Ze zprávy z roku 1839 se dozvídáme, že v předdomí ratenské školy se nacházel náhrobní kámen z červeného mramoru, na kterém byly zmatelné erby a zcela již odřený mápis. Kámen pocházel z kostela, do školy byl přenesen při provádění její opravy po ohni r. 1811. 22

Před rokem 1700 měl kostel 4 okna v románském slohu, vykládaná skleněnými kolečky. V každém okně bylo 250 koleček. Dále byly v kostele 4 dveře se zámkami, střechy kryté šindelem. Na jihozápadní straně kostela přiléhalo k budově zákrustie, do které se vcházelo z kostela dveřmi. Památnka na tyto dveře je dodnes patrná na venkovní straně zdi kostela.

Kolem kostela se rozkládal hřbitov, obahnáný kamennou zdí, nad níž byla dřevěná stříška pobitá šindelem.

V letech 1695-1698 pobíl ratenský tesník celou věž novým šindelem /spotřeboval 51 kopu šindele/. V letech 1698-1700 vystavěl zednický mistr Anders Ficena ze Sedské novou zákrustii, novou kazatelnu a nový šnek na kůr a opravil síňku pod kruchtou. Spotřebovalo se celkem 3600 cihel z Vrbčan po 30 krejcarech, cihlář dostal od záduše zpropitné 30 krejcarů.

V roce 1713 byla zákrustie znova zbořena a chrámová loď prodloužena, síňka pod kruchtou byla rozšířena.

V roce 1725 byla opravena věž mistrem tesařem Matějem Pánem, "která celá do gruntu jak na střeše, tak na stojbě sešlá byla." Věž byla kryta šindelem, pobitym bílým plechem, který byl natřen červenou barvou.

V letech 1777/78 se zřítilo presbyterium. V r. 1782 a 1783 bylo presbitérium při obmowě rozšířeno a postavena nová kazatelna a oltář.

Dne 25.7.1811 kostel vyhořel a zůstal v troškách plných 12 let. Když se pro vhodnému promájmu zádušních polí podařilo získat potřebné finanční prostředky, byla zahájena počátkem června 1823 jeho oprava. Protože zdi byly vlivem povětrnosti zchátralé, bylo je nutno až po okna odbourat a znova postavit. Nově byla postavena klemtí nad oltářem a pod kůrem. Věž dostala dnešní zvonovitou podobu. Zákrustie, která stála po straně kostela, byla zbořena a nově postavena za velkým oltářem. Zedníci a truhláři byli s pracemi hotovi do konce září 1823.

Horu 1852 byla v kostele provedena výměna několika sáhů dlažby. Rozrušená hřbitovní zeď byla na několika místech zbourána a opět nově postavena. V roce 1853 byly střechy kostela a věže, dosud kryté šindelem, opraveny. Na kostel byla dána tašková krytina a věž byla pokryta plechem, který byl červeně nabarven.

V letech 1879 a 1887 byl hřbitov u kostela rozšířen o celkem 60 sáhů na východní straně. Stará zeď v této části hřbitova byla zbourána a nově postavena kolem této rozšířené části hřbitova. Po roce 1960 byla část zdi na východní straně zbourána a použita na stavbu do nových objektů JZD u Louže.

V roce 1936 byl vnitřek kostela opraven a vymalován, střecha byla pokryta novými taškami, do kostela zavedeno elektrické osvětlení. Bílá báň plechové střechy věže byla nabarvena červenou barvou. Zdi hřbitova opraveny a zrušeny staré hraby na severovýchodní straně, takže tato část hřbitova dostala sadový vzhled.

Popis kostela sv. Jakuba apoštola Většího podle Dr. Antonína Podlahy /Posvátná místa království českého, Praha 1910/ :

Je to malé stavění jednoduchého zewnějšku barokního; v průčelí stojí branolovitá věž se zvonovitou, plechem pobitou helmicí. V půdorysu jest kostel obdélníkový, na straně východní obloukovitě zakončený. Presbytář skládá se z mělké apsidy třemi lunetami zaklenuté a z předloženého příčného obdélníka s ploskou klenbou. Oltář jest prostý, pseudorománský, z roku 1870; na něm obraz od J. Helluicha "Sv. Jakub stojící, nad ním vznášející se anděl s věncem; upravo v pozadí pohled na kostel ratěnický." Po stranách stojí sochy sv. Václava a sv. Vojtěcha, od řezbáře E. Veselého. Kazatelna, z téhož roku pocházející, ozdobena jest na řečništi dobrými obrazy na dřevě malovanými: "Svatý Cyril" a "Metoděj"; na zadní straně kazatelny jest obraz "Sv. Jan Nep." Lod má strop rovný. V pozadí jest kruchta valeně podklenutá. V lodi při straně jihozápadní nad bočním oltářem spatřujeme veliký, na plátně malovaný obraz "Panna Maria bez poskvrny hříchu pravotního počata." / s lilií v ruce stojí ve svatozáři na zeměkouli, hadu a půlměsíci/ Obraz tento maloval Ant. Dornhaus, akad. malíř v Praze r. 1878.

Interiér kostela

V letech 1684-1695 zhotovil kolínský řezbář neznámého jména zlacený oltář, na který byl zakoupen od malíře v Kutné Hoře nový obraz s podobou sv. Jakuba. V kostele bylo v těchto letech 8 starých obrazů evangelistů a večeře páně. Kostel byl doplněn o nové stolice k sedení, kterých bylo v kostele r. 1700 celkem 20.

V těchto letech /1684-1695/ byl zhotoven t.zv. velký oltář, na který byl zakoupený obraz sv. Jakuba zavěšen. Dále bylo zakoupeno 13 nových obrazů českých patronů.

Stříbrný pozlacený kalich byl v době mezi bohoslužbami uschováván v zámecké komoře v Čerhenicích. Od pražského zvoneře byl za 40 zlatých zakoupen nový zvon.

V letech 1695-1697 zakoupeny 2 nové krondrašové korouhvce s obrazy patronů českých. V roce 1698-1700 daroval čerhenský správce František Coracius kostelu obraz Jana Nepomuckého ve zlaceném rámu.

V roce 1700-1701 se uvažovalo o zakoupení varhan. Za tím účelem byl vyslán Pavel Skarvada pětkrát do Vrchlabí a Křince. V letech 1700-1701 byly varhany zakoupeny ve Vrchlabí za 98 zl. 30 kr. s 4 mušticí s postavením a nalaďením". V těchto letech byl v kostele postaven další oltář, na kterém byly umístěny nově namalované obrazy p. Marie a sv. Jakuba. V roce 1713 byly objednány řezané obrazy bolestné paměti Marie, sv. Václava a sv. Ludmily.

Po obnově ratenského kostela v roce 1823 byly povolené částky finanční spotřebovány především na zednické a truhlářské práce. Znovuvýstavba kostela si vyžádala celkový náklad 5671 zl. 22 kr. vid. měny //W.W./ +/

Vnitřní vybavení kostela však bylo velice chudobné. ~~Namalování oltářního stolu~~ Oltářní stůl byl prostý. Stál na něm tubernakl, ostatní oltářní část byla vymalována vzadu na zdi klihovou barvou. Též hlavní obraz sv. Jakuba byl vymalován od malíře pokojů J. Krátkého ze Sedské jen klihovou barvou. Kazatelna byla bez ozdob a vymalována též jako oltářní stůl, bílou klihovou barvou.

V roce 1870 byl cínám znova vyzdoven. Akademický malíř Josef Hellrich namaloval velký oltářní obraz sv. Jakuba za 388.-- zl.

J. Nepomuckého 29,10 " Cyril a Metoděje 38,80 "

Celkem za..... 455,90 zl.

Eduard Veselý, sochař, pochromoval 2 sochy sv. Václava a sv. Vojtěcha za 200.-- zl., zhотовil ornamentálníku na oltáři, kazatelně a varhanám za..... 175.-- "

J. Šmíd, umělecký stolař, zhотовil část oltáře nad oltářním stolem z lipového dřeva, upravil kazatelnu, za 240 zl.
Emanuel Kropáček a spol., vykonal pozlakovací práce na oltáři, kazatelně, skříni varhan a 2 sloupů pod ohorem za 577,15 zl.
Ant. Melzer, varhanář z Kutné Hory, vypracoval a nalaďil varhany za..... 40,18 zl.

Dále byly opraveny a natřeny chrámové dveře, vybílen chrám, matřema okna, skříně na kostelní prádlo a pod. V pamětní knize si však dobrichovský farář postěžoval: "Ratenští katolíci prokázali při opravách metečnost a přítom potupili i velebného pána."

V roce 1878 byl pořízen obraz malovaný na plátně "Marie a Lilií" od akademického malíře Antonína Dornhanse z Prahy.

V roce 1913 zakoupeny od firmy Ant. Melzer, Kutná Hora, varhany, celkovým nákladem 400.-- Korun. Dne 14.2.1913 se konala jejich kolaudace za přítomnosti zástupce památkového úřadu v Praze Dr. Luboše Jeřábka.

Staré varhany byly předány do kostela v Černicích, kde měly být instalovány. Avšak v roce 1918 byly zrekvírovány pro válečné účely cínové píšťaly varhan. V roce 1913 byly provedeny v kostele profesorem Adolphem Liebscherem z Prahy nástenné obrazy /kříž.cesta/ za 1200 K a obraz Krista na postranním oltáři za 500 K.

Z v o n y

V roce 1700 byly na kostelní věži, které se tehdy říkalo zvонice, zavěšeny tři zvony: sv.Jakuba Velkého, sv.Jakuba Menšího a sv.Václava.

V roce 1730 dal přelít hrabě František ze Šternberha, který byl patronem kostela, svým nákladem u kouřimského zvonaře zvon, "kterej trženej a krčplavej" byl. Zvon byl vysvěcen poděbradským děkanem Antonínem Mollinari 18.10.1730 a nazván jménem Filip.

V roce 1744 byl nákladem 28 zlatých přelit kouřimským zvonařem Bokem menší zvon, ku kterému dobřichovský kovář zhatoval srdce za 15 krejcarů. Zvon byl vysvěcen r.1745 děkanem ze Sadské a nazván Marie + Jan. Tento název byl symbolem mariánského kultu a nového světce Jana Nepomuckého.

Na ratenské věži byly tedy v roce 1745 tři zvony, které se jmenovaly Jakub Větší, Filip a Marie+Jan. Tyto zvony se na věži při požáru roku 1811 roztrhaly. V zápisech jsou uváděny jako zvon velký, prostřední a malý. Malý zvon byl zavěšen na t.zv."horní vížce na velké věži".

Dne 11. srpna 1823 byly do kostela přivezeny nové dva zvony od zvonaře Karla Bellmanna v Praze. Větší, vážící 5 centů, měl latinský nápis

"*ANNO MDCCCXI de XXV Julii Horrendo invendio totum devastandę pagum, ferii siluique per annos duodecim; laudem redealisata ecclesie anno MDCCXXIII. Ad sonandum surgo, sub auspiciis, directori Joanni Jacobi WEBER, curam unimarum exercente Decano Dobrzichoviensis Joane SCHAUSCHA, opera Caroli Bellmann, cuori Prague.*"

Menší zvon, který vážil přes 2 centy a který visí na věži dodnes, měl, tento český nápis:

"*Poslouchejte hlas můj, když vás vzbuzuje k modlení, nedopustí Hospodin oheň k vašemu kvílení. Skrzen oheň zničen 1811, znova litý v Praze od Karla Bellmanna anno 1823.*"

Velký zvon s latinským nápisem /vážící 265 kg/ byl v roce 1917 zrekvírován pro válečné účely. Bylo zan zaplacenou hodou K, t.j. 4 K za 1 kg. Velký zvon byl znova obnoven v roce 1924, měl český nápis, ulit byl zvonařem v Chomutově. Tento zvon byl opět zrekvírován německými okupanty v roce 1944, takže na věži dnes zůstal jen malý zvon z roku 1811, lidově zvaný umíráček. Hlas tohoto zvonu je mahrán na magnetofonovou pásku a je pouštěn z obecního rozhlasu při úmrtí občanů.

K a n t o ř i

Z doby rekatolizace se zachovala zmínka o cerhenském kantoru z 28. února 1648. V cerhenské krčmě toho dne seděli farář dobřichovský Jan Jakub Hriskiewicz, kantor cerhenský Jan Podskalský, rychtář Šimon Kočí z Ratemic a několik poddaných.

V roce 1677 je připomínán "kantor pečecký, též dobřichovský" Karel Vojta, rozený v městysi Hoštce nad Obrtkou. 24/. V Dobřichově existovala škola již v roce 1679, byla umístěna v zádušní chalupě, z níž platila obec roční nájem 1 zlatý. Školu navštěvovaly děti z Dobřichova, Pečeck a Radimi. Byla zrušena asi před rokem 1757, dobřichowské děti chodily do školy v Pečkách a Radimi. 25/

Do Raticnic docházel na bohoslužby patrně kantor z Dobříčova. V účtech ratenského kostela je záznam, že v letech 1691 - 1695 bylo zaplacené "cantorovi od zpívání při 19 bohoslužbách 2 zl.4 kr. a ministrantům od ministrování 54 krejcarů.

V r. 1695 a následujících letech měl kantor pronajat okrajek zádušní louky o výměře 30 záhonů Na Tetřevě za poplatek 30 krejc. ročně. Louka byla v areálu, "kdež se pro mokro polem užívatí nemůže", sklidil se na ni 1 vůz sema.

V roce 1739 dlužil kantor do zádušní pokladny za prosa 39 krejcarů a za 2 mandele slámy 1 zlatý. V roce 1747 platil kantor ze zádušní louky v Raticnicích 1 zlatý ročně. V též roce se platilo kantomu od zpívání při 30 mších v ratenském kostele 5 zlatých a děkanu dobřichovskému za stejný počet mší 52 zlatých 30 krejcarů ročně. Odkud kantor pochází, není v účtech uvedeno. Teprve v roce 1749 je uveden výdaj pro "kantora dobřichovského" za hostie /v některých dalších záznamech je uvedeno, že je to platba za pečení hostii/.

V roce 1733 vyšlo nařízení nové komise ve věcech náboženských, aby byl řádně upraven a zřízen kostelní zpěv literátsky, "aby v každé vsi nebo aspoň ve 2 - 3 vesnicích blízko sebe ležících od vrchnosti byl ustaven učitel způsobilý a správný, jenž by též náboženství vyučoval a cvičil dítky, které by pak farář neb misionář každý měsíc zkoušel; pak aby každá vrchnost zaopatřila učiteli byt a témuž postoupila kousek pole asi po 2 korce, jenž by mu obec vzdělávala." 26/

Učiteli se zpravidla stali kantoři, kteří byli předzpěvovatele nebo měli za povinnost studovat chrámovou hudbu a písni a cvičit choralisty /sbor kostelních zpěváků/. Slovo kantor v průběhu 18. století ztratilo význam pro označení kostelních zpěváků a nabyla významu pro označení povolání učitele.

V roce 1762 je v knize kostelních účtů záznam o zaplacení materiálů "na správu školy zádušní ve výši 6 zl.53 krejcarů." Je to první zmínka o existenci zádušní školy v Raticnicích.

V roce 1787 a dalších letech v ratenském kostele na varhany cerhenský kantor, který měl pronajato 8 měs., 7 1/2 mázlíků pole "Za zádušní stodolou" a 5 měsíc zádušní louky za celkový poplatek 3 zl.43 kr., 1/2 p. Tato louka měla název "U kantorovy louky".

Kostelníci, zvoníci, hrobaři.

Poprvé je připomínán jako "kostelník ratenický" Mikuláš Volák starší. Mikuláš Volák je uváděn již r. 1654 jako novousedlý sedlák v Raticnicích. V roce 1713 je v účtech vykázán dar 121 zl., který odkázal "Mikuláš Volák, bývalý rychtář Ratenický", ratenskému zádušní spolu s dalším jeho darem 10 zlatých "na spravení sklipku" v ratenském kostele.

Kostelníci, jejichž jména se v některých zápisech v 18. století zachovala, byli zámožní sedláci, kteří tuto funkci v kostele vykonávali ve svém pozdním věku, patrně jako výminkáři. V roce 1787 byl poprvé penězi odměnován kostelník Jan Horký, částkou 7 zlatých ročně a zvoník František Nykodym částkou 5 zlatých ročně.

Tato výše odměn je každoročně uváděna i v dalších letech.

Ze zápisů bylo možno sestavit následující pořadí kostelníků a zvoníků:

	koetelník	zvoník
1787-1788	Jan Horký +/	František Nykodym /č.9/
1789-1795	Jan Horký	František Nykodym
1796	Jan Horký	beze jména
1797	beze jména	Jan Zalabák
1798	Horký	Zalabák
1799-1801	beze jména	beze jména
1802	Sajal	beze jména
1803-1807	beze jména	beze jména

V 80.letech 19.století je v kostelních účtech připomínán kostelník Josef Svatuška /č.47/, který zároveň zvonil 3x denně /ráno,poledne a večerní klekání/. Od obce užíval jako odměnu za zvonění bezplatné obecní pole. V Loučkách, od r.1896 pole Na Červenovské. Od roku 1907 obec již tuto odměnu kostelníkům neposkytovala.

Po roce 1918 byl kostelníkem Václav Bašta /36/ a Josef Svatuška, syn shora uvedeného /83/. Hrobařem byl na přelomu století František Zalabák, bydlel na staré faře /98/. Po něm byl hrobařem Jaroslav Roubal, který původně rozvážel chléb u židovského obchodníka Krauze z Ratic a později byl kočím u faráře Smělého. Bydlel v domě č.55/. Od třicátých let byl hrobařem Josef Šešina, bydlící v domě č.162. Dnes zastává tuto službu jeho syn František.

V zápisech se objevují i jména poslů v církevních záležitostech. V letech 1684-1695 zapláceno poslům od přinesení obrazu z Hory na velký oltář - od 7 mil - 12 krejcarů a od přinesení kostelních věcí 52 krejcarů 3 peníze. V r.1700-1701 zapláceno Pavlu Škarvadovi za cesty do Vrchlabí a Křince kvůli varhanám - celkem 5x- 4 zl.8 kr.

Roku 1776 poslu Vejdělkovi proplaceno za cestu do Prahy 1 zl.30 kr., roku 1806 poslu Buckovi 1 zl.15 kr. za cestu do Prahy, kam nesl účet za opravu věže.

Každoročně se objevuje v účtech vydání za praní prádla, ale jméno pradleny nebylo uváděno. Jedině v roce 1763 se objevuje zápis: "Ratemický Krimlačce od správy zádušních bílých šatův 21 kr."

V kostelních účtech je při uvádění titulů a jmen důsledně dodrženo roztrídění společnosti:

"milostivá vrchnost, pan hejtman, velebný pán, pan děkan, pan farář."

U měšťanů bývá oslovení "pan" v případech, že se jedná o významnější osobnost. Řemeslníci bývali zapisováni názvem svého povolání, v některých případech i s uvedením jména příjmení, někdy i jména. Cílem nižší společenské postavení ve feudální společnosti, tím je chudší zdroj informací o jménech lidí. Pečlivě jsou však zaznamenána jména a příjmení dlužníků.

+/ Jan Horký byl otčímem Markytánových synů ve statku č.49, býval rychtářem. Když synové převzali statek č.21, postavil si Jan Horký dům č.49. Stál na místě dnešních školních bytů.

Železné krávy

Byly to původně krávy, které darovali věřící kostelu /záduší/. Protože farář zpravidla nehosodařil, předal tyto krávy poddaným, kteří byli povinni se o ně starat a odvádět z nich užitek faráři. Užitek byli povinni odvádět poddaní i poté, když již krávy nebyly naživu. Vytvořil se tak systém věčného dluhu, který trvale vázl na některých usedlostech poddaných. Pro tento trvalý závazek se vytvořil termín "železné krávy", který vešel i do lidových rčení.

V roce 1651 vázlo na ratenských usedlostech 5 železných krav. Podle záznamů z roku 1684 byl povinen platit poddaný v Raticích z jedné železné krávy 17 krejcarů a 3 peníze ročně.

V roce 1695 dlužil Martin Markytán za železné krávy 8 zl. 45 krejcarů. Celkem platili v Raticích dávky ze železných krav dva sedláci hospodařící na osedlých usedlostech: /nynější čísla 21 a 22/:

- sedlák Martin Markytán /č.21/ z jedné krávy á 17 kr. 3 p. ročně, +/
- sedlák Jan Kryzula /č.22/ ze dvou krav á 17 kr. 3 p. ročně //z krávy t.j. 35 krejcarů ročně.

Sedlák Jan Kryzula převzal r. 1695 od vrchnosti t.zv. ++/ grunt Pádovský /dnešní číslo 22/, který "po mnoho let pustý byl". Za rok 1695 byl povinen zaplatit ze tří krav 1 zlatý, to znamená, že začal platit dávky od června 1695.

Dále vázly v letech 1684-1695 železné krávy na pustých gruntech: Kloudovský..... 1 kráva,

Kupkovský..... 5 krav,

Hořčičovský..... 1 kráva,

Sklenářovský..... 1 kráva

V roce 1749 a v dalších letech je v knize kostelních účtů již uváděn na Kupcovském gruntu závazek placení jen z jedné krávy.

V roce 1774 je záznam o železných kravách "na gruntech posavádě pustých" uveden naposledy. Bylo to v době, kdy se začala připravovat t.zv. rabisace /od r. 1775/ a nebyla naděje, že pusté grunty budou znova obnoveny ve své dřívější podobě.

Dávku ze železných krav platily nadále grunty č. 21 a 22, celkem ze tří krav /grunt č. 21 z 1 krávy a grunt č. 22 ze dvou krav ročně á 17 kr. 3 p. z jedné krávy/. Dávka ze železných krav byla zrušena až po roce 1849.

+// Jan Kryzula, hospodařící na dříve pustém gruntu, nemohl dávky ze želených krav do zádušní pokladny platit, takže v roce 1721 dosáhl jeho dluh částky 14 zl. 43 krejcarů.

// 1 zlatý = 60 krejcarů, 1 krejcar = 6 penízů /feniků/

Zádušní pole

V souboru nekatolíků z r.1651 uvedl cerhenký pán Vilém Střela z Rokyce n.j.i stručný údaj o zádušním majetku ratenského kostela:

"Též se nachází kostel filiální ve vsi Raticích založení sv.Jakuba.K témuž záduší jest krav 5 kusů.Též něco na malé roli i dluhův."

Podle inventáře zádušního kostela z r.1700 však patřila k ratenskému kostelu značná výměra polí a luk:

Poloha	Výměra	
1. Na farářsku, začínaje od hospody, v jednom kusu.....	6	kop záhonů
2. Vokopaný	2	
3. Na Tetřevě	1	30
4. Za brúdkem, mezi lhotskými a ratenickými polí	14	
5. Blíž téhož pole mezi lhotskými obecními polí	30	
6. Více naproti Okopaný mezi Markytánovým a Kulačovým polem	32 1/2	
7. Jako i za Markytánovou stodolou mezi Vojtěchovým a Markytánovým polem	10	
8. V kopcích mezi Markytánovým a Bílkovým proti Chuchlovému polí	15	
	<hr/> Suma	11 1 1/2
		=====

L u k a

1. Blíž Vrbové Lhoty u pole zádušního vedle těch dotyčných 30 záhonů nahoře dотčených Za brúdkem vedle Sokolecké cesty..... pod 1 dobrý výz sena
2. Za struhou řečeným Brúdkem, V koutě, kterou Mejstřík užívá a z ní nikdy nic neplatí pod 1 vůz sena
3. Více Na Tetřevě proti zádušnímu poli nahoře dотčený 1 1/2 kopy polí..... pod 1 vůz sena
4. Následovmě proti dотyčnému poli 30 záhonů, kdež se pro mokro polem užívati nemůže..... pod 1 vůz sena

Poli tedy nebylo "málo", jak uvedl ve své zprávě Střela z Rokyce. Je však možné, že po 30 leté válce vrchnost přičlenila některá poddanská pole z hustých gruntů záduši, takže výměra rolí se zvýšila. Mohly to být enklávy polí v poloze V kopcích, Za zahradou, Za paloukem. Po 30 leté válce byl rozdělen mezi poddané I ratenský dvůr /pravděpodobně zvaný Nový/, od kterého mohla být k zádušním polím přičleněna pole Na Tetřevě, Za brúdkem & U kantorovy louky. Jsou to pole, která přiléhala k pánským polím.

Pole v poloze "na fararsku" byla až do jejich převzetí Jednotním zemědělským družstvem stále "v jednom kusu", který měl svůj počátek ihned za areálem kostela. Jsou to patrně nejstarší pole, která byla zakladateli kostela připsána sv. Jakubu. Název polí "Na fararsku", uváděný v účtech r. 1700, může tedy pocházet z doby, kdy byla v Ratenicích při kostele ještě fara. /V 15, snad i počátkem 16. století/.

Církev pole pronajímalá poddaným i panskému personálu za pevně stanovenou činži. V letech 1684-1688 se platilo ratenskému zádušní 1 zlatý lo krejcarů z jedné kopy pronajatých polí.

Na konci 17. století měli pronajato zádušní pole:

Léta	Jméno, příjmení, stav	kop záhonu	činža zl. kr. p.
1684-1688	Václav Mejstřík, sedlák /7/	3 8	18 18 4
1689-1691	Václav Mejstřík, sedlák	3 8	10 37 4
1684-1688	Jiří Markytán, sedlák /nymí	3 10	15 5 5
1689-1691	Jiří Markytán, sedlák č. 21/	3 10	4 5
1684-1688	Pavel Chuchel, chalupník /8/	15	1 27 3
1689-1694	Pavel Chuchel, chalupník	15	1 45
1688-1691	Jan Collator, ředitel panství 3 álz. b	14	- -
1692	Jan Collator, Cerhenice	10 1/2	8 45

Před rokem 1684 byla zádušní pole pronajata též cerhenskému správci Janu Velimskému, který r. 1697 dlužil za nájem zádušního polí 23 zl. 26 kr. 3 p.

S placením nájemného zůstávali pozadu i další nájemci. K roku 1695 dlužili:

	zl. kr. p
Václav Aron, rychtář ratenický z rolf a louky	8 17 4
Martin Markytán za r. 1689, 1690 a 1691	4 22 5
Pavel Chuchel z 15 záhonu polí od r. 1684 až do své smrti r. 1694.....	3 47 3

Podle tereziánského katastru byla v Ratenicích tato výměra církevních polí: činžovní 34 str. 2 věrt. ve správě faráře 43 Celkem 77 str. 2 věrt.

V roce 1713 byla zádušní pole pronajata těmto sedlákům:

	Jména polí	Počet Dobrých, prostř. špatných /strychů, věrtelů/
Martin Markytán	Na Tetřevě	1 9
	Nad Mokrejma	1
	Za stodolou	1
Jan Kryzula	Mezi prostředními cestami k Sokolčí	1 3,2
Mikuláš Volák	U kostela	1 6
	Dáleji za tím	1
	K Pádovskéjm	1
	V kopcích	1 1,2
	U Vokopaný	1 2
	Celkem	9 9,2 18 7

celkem tedy 9 kusů polí o celkové výměře 34 str. a 2 věrtele.

Celkem tedy bylo 27,5% polí dobrých, 52,2% polí prostředních a 20,3% polí špatných. Toto hodnocení zhruba odpovídá bonitě těchto polí podle záznamů z 19. století.

Část zádušních polí pronajímala církev nájemcům "na třetinu", t.j. platili nájem odevzdáním třetiny mandelí sklizeného obilí ve slámě. Pro označení tohoto obilí se užívalo názvu "podmandelní obilí".

Obilí vymlátili sjednaní mlatci buď za peněžitou odměnu, anebo naturální, která činila jednu šestnáctinu z namláceného obilí. V letech 1695-1698 mlatci dostali tuto peněžitou odměnu za vymlácení obilí:

	zl., krejc.
12 mandel pšenice	45
3 mandele, 4 snopy žita	17
1 kopa, 14 mandelí žita odzimního	4
21 mandel 7 snopů ječmene	1
18 mandelí 2 snopy ovsa	1
	14

Celk. 128 mandelí, 13 snopů obilí 8 zl. 38 krejc.
t.j. za vymlácení 1 mandele obilí /= 15 snopů 40 krejcarů.

V roce 1764 dostali mlatci tuto naturální odměnu za vymlácení obilí ve slámě:

obilí ve slámě	vymlácelo obilí ve slámě		namláceno		odměna mlatcům	
	mandel.	snopů	zrna	str.věrt.cent.	zrna	str.věrt.centl.
pšenice přední	3	1	1			1
žito přední	40	2	21	1	3/4	1 1
žito zadní				3	3/4	3/4
ječmen přední	18	12	8	2		2
ječmen zadní			2	2	2 1/2	2 1/2
oves	6		3		2	
proso	3	2	1		1	1
Celkem	71	2	38	1	3	2 1 1 3/4

Z 71 mandelí a 2 snopů obilí ve slámě bylo namláceno +/- cca 358 l litrů zrna. Z toho dostali mlatci 220 litrů zrna.

V knize kostelních účtů ratenického kostela se vedly pečlivé záznamy o množství odevzdádaného obilí do zádušní stodaly, ze kterých bylo možno sestavit přehled o jeho výnosech.

1 strych = 4 věrtele, 1 věrtele = 4 centlíky

1 strych = cca 93 litrů zrna

Vymlácené obilí v zádušní stodole v letech 1747-1786							Výnos litrů/mandel
Léta	Mand.	Snopů	přední	zední	celkem	% zedního	obilí

Pšenice

1747-52	2	6	49	23	72	32	30
1753-58	3	1	130	9	139	6	45
1759-64	8	6	320	6	326	2	39
1765-70	5	2	148	50	198	25	39
1771-76	18	6	673	64	737	9	40
1777-86	23	8	713	53	766	7	33
Celkem	60	14	2033	205	2238	9	37

Žito

1747-52	344	3	19016	855	19871	4	58
1753-58	354	7	17760	258	18018	2	51
1759-64	290	-	11684	1614	13298	12	46
1765-70	298	5	11645	1171	12816	9	43
1771-76	264	6	9947	719	10666	6	40
1777-86	505	9	19274	1124	20398	5	40
Celkem	2057	-	89326	5741	95067	6	46

Ječmen

1747-52	159	-	10377	1968	12345	16	78
1753-58	120	12	8515	576	9091	6	75
1759-64	119	7	7671	841	8512	10	71
1765-70	147	4	7234	774	8008	10	54
1771-76	143	8	5815	578	6393	9	45
1777-86	246	14	14800	920	15720	6	64
Celkem	937	-	54412	5657	60069	9	64

Oves

Proso

Léta	Mand.	Sn.	Namhlác.	Výnos litrů	1/mand.	Mand.	Sn.	Namhlác.	Výnos litrů	litrů/mand.
1747-52	-	-	-	-	-	10	2	378	37	
1753-58	9	-	819	91		12	13	414	32	
1759-64	8	6	454	54		17	-	401	24	
1765-70	12	2	619	51		23	8	696	26	
1771-76	5	-	290	58		7	-	294	42	
1777-86	37	2	2928	79		60	1	2449	41	
Celkem	71	10	5110	71		130	9	4632	36	

Vymlácelo obilí celkem
/litry/

Zůstalo po vymlatě obilí
slámy

Léta	Mand.	Sn.	Vymlácelo	Výnos 1/mand.	Mandelí	Snopů	%
1747-52	515	11	32666	63	141	7	27
1753-58	500	3	28481	57	140	12	28
1759-64	443	4	22991	52	145	7	33
1765-70	486	6	22337	46	175	5	36
1771-76	438	5	18380	42	201	14	46
1777-86	873	4	42261	48	325	-	37
Celkem	3257	3	167116	51,3	1130	-	35
<hr/>							

Celkovou osetou plochu těmito obilovinami neznáme, takže nemůžeme výnos obilí v plošných mfrách porovnat s dnešními hektarovými výnosy.

Výnos obilí měřený v mandelích je možno porovnat s údaji rychtáře Vaváka z Milčic. V historii vsi Milčic píše, že v roce 1763 se sklidilo v nepříliš úrodné půdě z 1 mandele žita celý strych, /t.j. asi 93 litrů/, "což žádny stařec ani nepamatuje, jakož od té doby jsme neviděli.". V Ratenicích byl na zádušních polích průměrný výnos z 1 mandele žita 46 litrů /t.j.o, 49 strychu/. Nejvyšší výnos v uvedeném čtyřicetiletém období v Ratenicích byl v roce 1750 - činil 70,5 litrů z mandele a v roce 1755, kdy činil 69,7 litrů z 1 mandele.

V prostředně úrodné půdě sypala kolem roku 1796 v Milčicích pšenice 2 věrtele /46 litrů/, ječmen 3 věrtele /70 litrů/, někdy i strych /93 litrů/.

Výnosy ratenských zádušních polí, které ležely většinou v písčitých a zčásti zamokřených polích, byly stejné, jako na půdách podobné bonity v Milčicích.

Na zádušních polích se převážně pěstovalo žito a ječmen, jen malý podíl pšenice. /Pšenice se odváděla ve čtyřicetiletém období do zádušní stodoly jen v 13. letech.

Přehled podílu jednotlivých obilovin ve 40.letém období

Obilí	Mandel	Snopů	%	Zrna	litrů	%
pšenice	60	14	2,--	2238	1,4	
žito	2057	-	63,1	95067	56,9	
ječmen	937	-	28,7	60069	35,9	
oves	71	10	2,2	5110	3,1	
proso	130	9	4,--	4632	2,7	
Celkem	3257	3	100,--	167116	100,--	
<hr/>						

Obilí se mlátilo na mlátě v zádušní stodole po celou zimu. Od sklizně do konce prosince vymlátili mlatci přibližně polovinu ve stodole uskladněného obilí. V letech 1747-1754 bylo vymlácelo do konce prosince 54%, v letech 1771-1776 celkem 49% obilí ve slámě.

Zajímavé jsou některé údaje o vymácené slámě. Za 40 let bylo v zádušní stodole vymlácelo celkem 3257 mandelí 3 snopy obilí, ze kterých zůstalo 1130 mandelí slámy, t.j. 35%. V některých letech byl evidován i druh vymácené slámy:

Rok	Ž i t o		Je č m e n		Proso	
	mláceno	zřst.slámy	mláceno	zřst.slámy	mláceno	zřst.slámy
1747	33	15	14	4	-	-
1750	40	17	30	9	6	1
1751	85	22	36	10	-	-
1754	53	15	15	4	-	-
Průměr	211	69	95	27	6	1
%	100	32,7	100	28,5	100	16,6

V záznamech bylo vymlácené obilí měřeno na strychy /t.j. asi 93 litrů/ až do roku 1766. Jeden strych se dělil na 4 věrtele a věrtel na 4 centlíky /Takto jsou míry v záznamech nazývány./

Dne 14.dubna 1764 vydala Marie Terezie dvorský patent, podle kterého byly s platností od 1.ledna 1765 na území českého království zavedeny dolnorakouské míry a váhy.

V účtech ratenského záduší se setkáváme s novými vahami v roce 1767. Vymlácené obilí se měřilo na měřice /61,49 litru/, která se dělila na 4 desetiny a desetina na 2 osminy.

V roce 1784 je obilí již ewidováno podle nového dělení na 16 mázlíků. Ve čtyřicetiletém období se vystřídaly při měření obilí trojí duté míry. V tabulkách jsou proto uvedeny přepočty na litry, abychom dostali srovnání s dnešní desatinou soustavou.

Sklizeň obilím v uvedených letech byla závislá na ruční práci a na počtu pohotových pracovních sil, které do labské roviny přicházely z t.zv. horákové /Vavák je nazývá "horáci", tento název se však udržel až do 20. století/. Sklizen byla tím i více závislejší na počasí. V případě nepříznivého počasí, nebo nedostatku pracovních sil /ve válečných dobách/ protahovala se sklizen do podzimních měsíců.

Nejnižší výnosy obilí jsou vykázány na počátku sedmdesátých let. V roce 1770 postihla celou střední Evropu a české země velká neúroda. Zásoby obilí byly vyčerpány a velkostatkářští spekulanti prodávali obilí za ceny, které byly lidem nedostupné, namnoze do sousedních zemí, kde byla drahota ještě větší. Nouze o obilí se zvýšila, když v roce 1771 byla většina úrody zničena neustálými lijáky.

Z obilí odvezdaného do zádušní stodoly v roce 1771 se vymlátilo pouze 17,4 litrů žita z mandele, což je jen 38% ze čtyřicetiletého průměru. Z toho činil podíl zadního žita plných 17%. To je téměř čtyřikrát více oproti stejněmu období /40.let/.

V Čechách se v tomto roce bída a hlad rozrostly a šířily se nakažlivé nemoci. Císař Josef II. na podzim r.1771 podmíkl cestu po Čechách, aby se na vlastní oči přesvědčil o neuvěřitelné bídě. Lidé umírali hladem a nemocemi. Císař se přesvědčil o robotním útlaku poddaných na mnoha pamstvích a to nejen na pamstvích šlechty, nýbrž i na statcích duchovních ústavů. Jeden z největších útlaků poddaných existoval na arcibiskupských pamstvích.

Ta byla podnětem k tomu, aby se v roce 1771 provedla úprava urbárních poměrů a stanovila pro budoucnost míra robot a jiných povinností poddaných vůči vrchnosti.

Podobné poměry existovaly i na cerhenském pamství, což se projevilo v účasti poddaných na Cerhensku na vzpourě r.1775.

Zádušní stodola

Prvá písemná zmínka o zádušní stodole je v kostelních účtech z let 1714-1721. V těchto letech bylo zaplaceno 2 zl.45 kr. za došky "na stodolu nově vyzdviženou zádušní" a "udělání nového mlatu ve stodole" 1 zlatý.

Stodola byla postavena ze dřeva, kryta doškami a šindelem a stála při cestě do Cerhenic, vedle hřbitova, na prostranství před dnešní budou MNV č.67.

V roce 1729 bylo zaplaceno za pokrývání a úpravu stodoly 3 zlaté a r.1734 za 12 kop došků pro opravu stodoly po 3 krejcarech za 1 došek, celkem 36 krejcarů.

Roku 1738 opravoval stodolu tesář Novotný z Cerhenic. V roce 1744 za opravování stodoly zaplaceno:

za 5 kop šindelů po 12 kr.	1 zlatý
1000 šindeláků	45 krejc.
3 latě	6 krejc.

V roce 1750 zaplaceno 32 krejcarem za udělání a provázání 8 kop došků ze 4 mandelí slámy na pokrytí zádušní stodoly. Roku 1751 zaplaceno za 52 kop šindelů ke správě stodoly po 10 krejcarech a za 18 kop šindeláků po 4 krejcarech, celkem 6 zl.14 kr.

V roce 1764 placeno Františku Doubravovi z Ratenic za příslívání došků na stodolu, podavači zaplaceno za podávání těchto došků 15 krejcarů. V roce 1765 byla opravována vrata.

Roku 1766 placeno za navezení 2 vozů hlíny na mlat 30 kr. a Janu Nádvorníkovi za předělání mlatu 1 zl.10 kr. Roku 1771 opravena záděn, r.1779 zakoupen 1 krovový kmen.

Poslední záznamy o opravách zádušní stodoly jsou z let 1784 /oprava střechy/. V roce 1787 bylo naposledy přijímáno obilí ve sláme do zádušní stodoly "jakožto úrok z třetího mandele", protože zádušní pole byla nadále pronajímána za nájemné stanovené v pamězní formě.

V dalších letech záznamy o zádušní stodole mizí a lze oprávněně usuzovat, že byla zbourána, anebo využita k výstavbě /či snad přestavbě/ zádušní školy, která stála rovněž v těchto místech.

Prodej zádušního obilí

Obilí vymlácené v zádušní stodole odváželi poddaní na panský špejchar v ratenském dvoře. V roce 1740 bylo na "panském špejcharu Rattenickým" uloženo na závěr roku 14 strychů 2 věrtele žita a 2 centlíky zadní pšenice. Na jaře roku 1741 bylo na špejcharu 7 strychů, 1 větel a 1 centlík žita a 2 centlíky zadní pšenice.

V roce 1742 to již bylo

strychu, věrtele, centlíků

přední pšenice	1	3	-
zadní pšenice	-	1	-
žita	35	-	3
ječmen přední	8	2	-
ječmen zadní	1	-	-
oves	3	1	-
Celkem	49	3	3

j. asi 4600 litrů obili.

Po rozdělení ratenského dvora mezi emfiteuty odváželi poddaní vymácené obili za odměnu na panský špejchar do Cerhenic. V roce 1781 František Švančar z Ratic /č.1/ odvezl "kostelní obili" do Cerhenic za odměnu 3 zlaté, r.1784 Jan Horský dostal za odvoz 3 fir obili do Cerhenic a 30 krejcarů za furu, - 1 zl. 30 krejcarů, r.1785 ratenický rychtář Jan Horský /č.21/ za "odvoz obili z Rattenic na cerhenskou sýpku" dostal 2 zlaté.

S kostelním obilím panští úředníci ne vždy dobré hospodařili. Před rokem 1747 byl hejtmanem na cerhenském panství Antonín Ignác Najmon /+Nový cerhenský hejtman, který nastoupil po Najmonovi, jménem Voska, vykázal, že na konci roku 1747 se má na panském špejchaře nacházeti po hejtmanu Najmonovi toto zádušní obili:

31 věrtele pšenice zadní, centlíku
16 strychů, 11 věrtele a 3/4 centlíku žita zadního a
4 strychy ječmene zadního.

Na špejchaře se však toto obili nenacházelo. Tento rest obili za bývalým hejtmanem Najmonem byl v kostelních účtech každoročně uváděn. Až v roce 1756 byl na základě povolení vikáře tento nedobytný zůstatek odepsán z odúvodněním: "rest, ku kterému se žádný znáti nechce." Panští hejtmani, ať již Najmon, nebo Voska, tak zašantročili celkem 2562 litrů obili v tehdejší ceně asi 70 zlatých, což byla značná částka peněz.

Obili se z panského špejcharu prodávalo obchodníkům, anebo půjčovalo poddaným a panským úředníkům. V letech 1684-1695 vykázán příjem zappodané obili od cerhenského správce Jana Velimského /+/

za 3 strychy, 2 věrtele ječmene á 1.-zl.	3,38	zl. kr.
4 strychy ovsa á 30 krejc.	2,-	
2 strychy 2 věrt. 2 centlíky prosa á 1 zl.	2,20	
a za obili "prodané skrz Voláka" /++/		
1 strych 3 věrtele žita á 1 zl.	2,37	

V letech 1695-1698 zaplacené formanům "od zavezení 223 strychů a 1 věrtele ječmene do Prahy k prodání dané" 4,27

V roce 1739 dlužili do zádušní pokladny

Ratenický Volák /++/ za ječmen.....	10,30
Klouda za 2 mandele slámy	11,00
Doubravskéj za 1 mandel slámy	0,30
Fryda za 1 mandel slámy /++/	0,30
Kantor za proso á 3 krejcarů	0,39
Kantor za 2 mandele slámy	1,00

Iléma 50 zl. /++/ Jan Vilém Velimský byl cerhenským správcem za Oldřicha Viléma 1689 Střely z Rokyč, který mu ve své závěti z 15.12.1686 odkázal 150 zl. za podmínky "pokud mně věrně až do smrti sloužiti bude" Od r.1689 patřily již Cerhenice a Raticce Šterberkům ze Zásmuk, kterým je Střela odkázala. Od tohoto roku byl novým správcem Jan Ignác Coracius.

/++/ Mikuláš Volák, sedlák v č.31, Fryda, sedlák v č.9

*/ Hejtman Najmon je jmenován poprvé r.1721 mezi dlužníky ratenického záduší. v roce 1739 již je uváděn mezi dlužníky